

ADOPSJONSFORUM

Det Kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement
Postboks 8036 Dep

0030 OSLO

Oslo, 5. mars 2015

Deres ref: 14/3734 1 Dato: 4. 12. 2014

Vår ref: 541

Høringsvar: NOU 2014:9 Ny adopsjonslov

Det vises til høringsbrevet fra departementet datert 4. desember 2014, med svarfrist 5. mars 2015.

Vi takker for anledningen til å kommentere den NOU 2014:9, og tillater oss i det videre å komme med noen innspill til forslaget.

Adopsjonsforum er Norges største autoriserte formidlingsorganisasjon for internasjonale adopsjoner. Vi har siden 1970 formidlet adopsjon av over 9.300 barn fra utlandet til Norge.

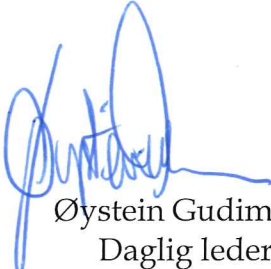
Forslaget til ny adopsjonslov er blitt behandlet i Adopsjonsforums landsstyre 26.- 27. februar i år, og foreningen vedlegger her vårt høringsvar.

Vi har primært kommentert de delene som gjelder utenlandsadopsjon og i mindre grad andre deler av utredningen.

Skulle det være uklarheter ved våre kommentarer står vi til disposisjon for å utdype våre meninger.

Vennlig hilsen
Adopsjonsforum

Øyvind Bakke Reier (sign)
Styreleder

Øystein Gudim
Daglig leder

Kopi:

- Bufdir, Oslo
- Verdens Barn, Oslo
- InorAdopt, Kristiansand
- Ønskebarn, Oslo

Høringsuttalelse fra Adopsjonsforum til NOU 2014:9 Ny adopsjonslov

Adopsjonsforum er generelt positive til at det er gjort en god og grundig gjennomgang av adopsjonsloven, og ser at adopsjonslovutvalget har gjort et grundig arbeid med å kartlegge alle sider ved ulike typer adopsjoner. Vi vil primært kommentere det som gjelder internasjonal adopsjon, som er vårt mandat.

Internasjonal adopsjon har endret seg dramatisk siden toppåret 2004. Den store nedgangen i antall adopsjoner startet for alvor i 2005 og dette har gitt mer enn 60 prosent nedgang fram til 2013 (globale tall for 2014 foreligger ennå ikke).

I samarbeidsland som trenger plassering av barn i nye familier er det ofte lettest å finne disse innenlands for små, friske barn. Dermed er en høyere andel av barna som trenger ny familie gjennom internasjonal adopsjon barn med helseutfordringer, søskengrupper og barn over fem år. Dersom det fortsatt skal være en reell mulighet å la disse barna vokse opp i gode, stabile familier i Norge må norske lover og forskrifter tilpasses behovet i våre samarbeidsland.

Norge kan ikke følge en politisk kurs der vi i realiteten søker etter bare de lett adopterbare barna, og lar andre grupper av barn bli værende igjen i opprinnelseslandene. Det er heller ikke rimelig at Norge overlater til andre Haag-land å adoptere en høyere andel av barn med behov for spesiell støtte.

Norge bør ikke vedta lover og forskrifter som i praksis gjør Norge til et mindre attraktivt samarbeidsland for internasjonal adopsjon. Det finnes mange gode søkere og et godt helsevesen og hjelpeapparat i Norge, og vi mener derfor at mye ligger til rette for at barn som trenger det kan få en trygg og god fortsettelse av sine liv her.

Det er viktig at det norske lov- og regelverket er tydelig, forutsigbart og enkelt å praktisere, men det må ikke gjøres så rigid at det blir vanskelig å håndtere i praksis. Vi vil komme tilbake til enkelte punkter om dette i kommentarer til noen kapitler og paragrafer.

Det vi mener er hovedpunktene i uttalelsen er:

- Det norske lovverket og adopsjonssystemet må ta hensyn til de store endringene av internasjonal adopsjon de siste årene. Antallet internasjonale adopsjoner har sunket dramatisk til tross for at behovet for å finne familier til barn ikke er vesentlig redusert. En høyere andel av barna som trenger ny familie har imidlertid helseanmerkninger, tilhører søskengrupper og er i gjennomsnitt eldre enn tidligere. Dersom Norge skal følge opp Haag-konvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner, må det norske regelverket møte de behov som samarbeidsland har for trygg plassering av barn i nye familier gjennom internasjonal adopsjon.

- Vi er enig i at det ikke settes en lovfestet øvre aldersgrense, men at maksimalt 45 års aldersforskjell mellom foreldre og barn gjøres tydelig som veiledende i forskriftene.
- Personlig egnethet må være en svært viktig del av vurderingen av søkere – ikke kun formelle, konkrete krav i forhold til disse.
- Vi advarer spesielt mot en generell skjerping av krav til søkere som vil adoptere barn mellom 3 – 5 år. Dette er å gå mot den internasjonale tendensen, og gjør det vanskeligere for disse barn å få gode, norske foreldre.
- Adopsjonsforeningene må fortsatt kunne ha delegert ansvar for forespørsel / tildeling av barn som faller innenfor søkerens forhåndssamtykke. I slike saker må foreningene kunne utstede 17c-erklæringer som tidligere.
- Adopsjonsforeningene må som tidligere vurdere hvilke saker som skal behandles av et utvalg / faglig utvalg. Vi mener at utvalget bør ha avgjørelsesmyndighet, og at Bufdir så kan utstede 17c-erklæringen etter godkjenningen i utvalget.

I det videre vil vi først diskutere Adopsjonslovutvalgets drøftinger i de forskjellige kapitlene som angår internasjonal adopsjon - spesielt diskusjoner rundt ansvarsfordelingen mellom adopsjonsmyndighetene og adopsjonsforeningene. Deretter går vi over til å ta for oss våre kommentarer til de spesifikke paragrafene, jfr. lovspeilet.

1) Generelle kommentarer

Etter gjeldende rett skal en **adopsjonsformidlingsorganisasjon** i dag gjøre følgende:

- Utstede formidlingsbekreftelse.
- Bistå alle søkere som har forhåndssamtykke. (Det er kun når utenlandske myndigheter ikke finner å kunne tildele søkerne barn at forpliktelsen faller bort. Det samme gjelder når søkerne misligholder sine økonomiske forpliktelser overfor organisasjonen).
- Gi informasjon underveis i prosessen
- Sørge for oversettelser, legalisering av underskrifter / dokumenter og utsendelse av dokumenter til utlandet.
- Gi forespørsel med informasjon om barnet til søkerne, hvis tildelingen er innenfor gitt forhåndssamtykke.
- Gi erklæring om at artikkel 17 C i Haag-konvensjonen er ivaretatt.
- Bistå med å gi dato for når adopsjonen kan gjennomføres, og bistå med reisen.
- Oppfølging av søkere i opprinnelseslandene.
- Sende inn utenlandske domsdokumenter mv. til norske myndigheter etter hjemkomst.
- Utsending av oppfølgingsrapporter.

Det er i dag adopsjonsforeningen som har fått delegert fullmakt til å vurdere om en forespørsel om adopsjon fra utlandet er innenfor gitt forhåndssamtykke, eller om det dreier seg om et barn som faller inn under kategorien «barn med behov for spesiell støtte» og som skal vurderes i Faglig Utvalg.

Det som er **adopsjonsmyndighetenes** oppgaver er

- Å føre tilsyn med virksomheten i inn- og utland.
- Å gi formidlingstillatelsene til foreningene.
- Godkjenning av adopsjonsorganisasjonenes utlandskontaktnett.
- Følge organisasjonens økonomi.
- Se på organisasjonens informasjon til adopsjonssøkere.
- Utvikling av rutiner for å ivareta sitt tilsyns – og kontrollansvar.
- Jevnlig kontroll- og informasjonsreiser til stater det er gitt formidlingstillatelse i, og at myndighetene i Norge mottar myndighetspersoner og utlandskontakter fra opprinnelseslandene.
- Gjennomføre faste møter med adopsjonsorganisasjonene.
- Delta på internasjonale møter om adopsjon, som en viktig kilde for informasjon.
- Aktiv bruk av utenriktjenesten for å holde seg orientert om utviklingen med internasjonale adopsjoner.

Adopsjonslovutvalget mener at adopsjonsloven må ha et uttrykkelig forbud mot adopsjonsformidling, og det er viktig at det kommer frem at det ikke er tillatt å drive formidling for andre enn godkjente adopsjonsorganisasjoner.

Utvalget mener at myndighetenes og organisasjonenes ansvar og funksjon må defineres, samt trekke opp grensene mot myndighetenes ansvar:

«Adopsjonsutvalget viser til at myndighetenes ansvar for adopsjonsformidlingen er regulert i Haagkonvensjonen og at norsk gjennomføring av denne burde gjenspeiles i lovgivning.

Det er videre slik at det er myndighetene som har tiltrådt konvensjonen og som har ansvar på de områder konvensjonen definerer. Myndighetene kan til en viss grad delegere oppgaver. Oppgaver som ikke i henhold til en klar hjemmel er delegert til organisasjonene, tilfaller derfor myndighetene.»

Adopsjonslovutvalget ser at det kan være nyttig for adopsjonsorganisasjoner å få tydeliggjort sitt ansvarsområde og skillet mellom adopsjonsmyndighetene og organisasjonens ansvar. Utvalget mener at det vil gi bedre struktur i regelverket dersom loven sier klart at Bufdir er sentralmyndighet, og derfor har ansvar for at pliktene som springer ut fra Haagkonvensjonen blir oppfylt og etterlevd. Utvalget foreslår en forskriftshjemmel for delegering av bestemte deler av ansvaret som følger av Haagkonvensjonen.

Oppgaver og ansvar ved internasjonal adopsjonsformidling:

- **Formidlingsbekreftelse.**

Ansvar for utredning og godkjenning henger sammen med deres ansvar for å utstede formidlingsbekreftelser til søkerne. Før adopsjonsorganisasjonene utsteder formidlingsbekreftelse vurderer de hvilke land som kan være aktuelle for de konkrete søkerne. Når søkerne har gjort et informert valg i samråd med adopsjonsorganisasjonen, utsteder adopsjonsorganisasjonene en formidlingsbekreftelse.

Etter Hove-utvalgets oppfatning gjør dermed adopsjonsorganisasjonene en innledende vurdering av søkerne. Hove-utvalget tok til orde for at ansvaret for utredelse av søkerne bør ligge til myndighetene alene. Ved å foreslå endringer i saksgangen om at adopsjonsorganisasjonene gir søkerne formidlingsbekreftelse på et senere tidspunkt i adopsjonsprosessen, mente Hove-utvalget at målet ville bli nådd.

Adopsjonslovutvalget foreslår at tidspunkt for utstedelse av formidlingsbekreftelse gis senere i prosessen. Søkere må ha forhåndssamtykke for adopsjon før de kan kreve formidlingsbekreftelse fra adopsjonsorganisasjonene.

Adopsjonsforum er helt uenig i dette. Alle søkere trenger veiledning om muligheter de har for å bli godkjent i aktuelle land, og det er kun adopsjonsforeningene som sitter med så detaljert kunnskap om lover, regler og praksis i de ulike land. Det kan hende søkere ikke har noen reelle valgmuligheter for å kunne sende en søknad til utlandet, og det gir da ingen mening at søkerne først skal utredes og eventuelt godkjennes til ingen nytte. Når familien skal sende en søknad om forhåndssamtykke bør de derfor ha en bekreftelse fra en adopsjonsforening om at de har en reell mulighet for å adoptere.

Vi vil understreke at foreningene aldri går inn og godkjenner søkerne som vurderer å adoptere. Vi vurderer kun om forhold angående søkerne, blant annet ekteskapets lengde, religiøs tilhørighet, osv. sammenfaller med de krav som blir stilt til adoptanter fra det landet søkerne ønsker å adoptere fra. Dersom søkerne ønsker å adoptere søsken vil adopsjonsforeningen kun opplyse hvilke land hvor søskenadopsjon kan være mulig fra. Foreningen går aldri inn å vurdere søkerens egnethet for adopsjon verken i forhold til alder på det kommende barnet, eller om de har egenskaper som tilsier at en søskenadopsjon kan være aktuelt. Denne vurderingen og en evt. godkjenning har alltid vært foretatt av adopsjonsmyndighetene.

En formidlingsbekreftelse må utstedes i starten av adopsjonsprosessen. Dette samsvarer for øvrig med Bufdirs høringsuttalelse av 25. mai 2010.

I høringsuttalelse fra Bufetat region Øst datert 28. april 2010 argumenteres det for at det bør innføres restriksjoner i utstedelse av antall formidlingsbekreftelser gitt av adopsjonsforeningene. Adopsjonsforeningene tilpasser alltid antall gitte formidlingsbekreftelser til hvordan adopsjonssamarbeidet forløper til enhver tid med

våre samarbeidsland. Det vil aldri være mulig å forutsi politiske endringer som kan medføre endringer i andre lands adopsjonslovverk og utøvelse, (jfr. situasjonen som har oppstått når det gjelder ventetid i Kina). Men adopsjonsforeningene vil ofte ha førstehånds kunnskap om endringer og vil kunne endre praksis ved behov. Dersom det viser seg at endringer i landet kan medføre lengre ventetid, innføres det blant annet stans i inntak av nye søkere o.l. Både Bufdir og utenlandske myndigheter kan også gi kvoter for hvor mange søknader som kan ligge i enkelte land.

Adopsjonsforeningene har hele tiden fokus på å finne den riktige balansen i forholdet antall utstedte formidlingsbekreftelser og lengden på ventetid for familiene, basert på kunnskapen adopsjonsforeningene har om våre samarbeidsland.

En stopp i antall gitte formidlingsbekreftelser til et konkret samarbeidsland i 2015, vil ha konsekvenser for antall adopsjoner tre-fire år fram i tid. Adopsjonsforum kan ikke se at kunnskapen om foreningenes langsiktige arbeid i samarbeidslandene kan ivaretas hos Bufetat region Øst, og er av den klare oppfatning av at det er adopsjonsforeningene som bør ha ansvar for å vurdere antallet formidlingsbekreftelser.

Valg av land er av betydning for utredningen. Det kan av og til bli aktuelt å bytte land i prosessen dersom eksterne forhold i utlandet eller forhold i familien avdekker et slikt behov. Først når utredningen av søkerne foreligger er det nok informasjon til å avgjøre endelig om bytte av land er nødvendig eller ikke.

Å utstede en formidlingsbekreftelse for et land etter godkjenning gir liten mening ut over at foreningen bekrefter at den tar på seg oppdraget med å bistå familien.

- **Formidlingsbekreftelse og saksgang**

Som regel skal internasjonal adopsjon skje gjennom en organisasjon som har tillatelse fra departementet / sentralmyndigheten til å drive med adopsjonsformidling. Adopsjonsorganisasjonene vil etter opplysninger fra og samtaler med søkerne kunne gi dem formidlingsbekreftelse om at de kan ta på seg et oppdrag med å bistå familien. Adopsjonssøkere må oppfylle vilkår opprinnelseslandet setter for å kunne gi en slik bekreftelse. Uten en formidlingsbekreftelse, kan ikke adopsjonsmyndighetene behandle og innvilge et forhåndssamtykke.

Rutinene for behandling av adopsjonssøknader er nylig endret. Ved forskrift 11. september 2014 nr. 1192 er departementet utredningsansvar delegert til Bufetat region. Kommune skal kun utrede søknader som er fremmet før 1. februar 2015.

Som omtalt foreslår **Adopsjonslovutvalget** at søkere må ha forhåndssamtykke fra adopsjonsmyndighetene før de kan få formidlingsbekreftelse fra adopsjonsorganisasjonene. Det foreslås også at Bufdir overtar ansvaret for å utstede 17c-erklæring, og at adopsjonsmyndighetene skal ha ansvar for at det blir utarbeidet oppfølgingsrapporter til opprinnelsesland som krever det.

Utvalget foreslår følgende saksgang:

- a) Adopsjonsprosessen innledes normalt med at søkerne tar kontakt enten med Bufetat region eller med en adopsjonsorganisasjon for å skaffe informasjon om adopsjon.
- b) Bufetat region og adopsjonsorganisasjonen kan og skal bistå søkerne med informasjon på ulike områder. Det er derfor nødvendig at adopsjonsmyndighetene og organisasjonene parallelt med å gi søkerne god og nødvendig informasjon, henviser søkerne til den andre.

Adopsjonsforum vil påpeke at adopsjonssituasjonen i ulike land stadig endres, og hver måned oppdateres informasjon om land på våre hjemmesider (både det åpne internettet og det lukkede intranettet for aktive søkere). Hvilke land som til enhver tid har kapasitet til å ta nye søkere, hvilke land som endrer regler og rutiner, osv. krever en svært aktiv oppfølging og tilstedeværelse. Mens Bufetat-regionene skal kunne norske regler og rutiner godt, kan det ikke forventes at den enkelte saksbehandler som skal utrede adopsjonssøkere kan holde oversikt over alle detaljer og regler i opp mot 20 land i tre foreninger. Det er derfor helt nødvendig at søkere både kontakter en adopsjonsforening (eller flere) og Bufetat når de skal vurdere oppstart av en søknad. Det ville bli helt feil om Bufetat regionen skal gi råd til søkerne om valg av land og muligheter når de ikke har mulighet for å kjenne til alle sider ved disse. Vi har bl.a. erfart at noen regionkontor har gitt søkere råd om bytte av land (og i noen tilfeller dermed også bytte av organisasjon) på feil grunnlag.

Etter den innledende informasjonsinnhentingene beskriver **Adopsjonsutvalget** følgende saksgang:

- c) Søknad om forhåndssamtykke med vedlegg sendes til regionen i Bufetat.
- d) Bufetat region utsteder (eller gir ikke) et forhåndssamtykke til adopsjon.
- e) Adopsjonsorganisasjonene tar ansvaret på norsk side.
- f) Adopsjonsorganisasjonene utsteder formidlingsbekreftelse.
- g) Adopsjonsorganisasjonene sender søknaden og vedlegg til opprinnelseslandet.
- h) Ventetiden i opprinnelseslandet – søkerne holdes informert av adopsjonsforeningen.
- i) Tildeling av barn med informasjon sendes til Bufdir.
- j) Dersom Bufdir godkjenner tildelingen, utsteder Bufdir art. 17c-erklæring
- k) Adopsjonsorganisasjonen og søkerne har ansvar for å avklare tidspunkt for hentereise og adopsjon.

Adopsjonsforum vil påpeke at pkt. f) kommer på et tidspunkt der dette har liten relevans, og at dette må gjøres før forhåndssamtykket gis.

Vi er videre uenig i at pkt. i) og j) skal behandles i Bufdir, med mindre det er aktuelt å vurdere tildelingen i et utvalg / faglig utvalg (som i dag). Dette krever egne rutiner. Å vurdere tildelingen som gjelder barn med behov for spesiell støtte krever spesifikk fagkompetanse og relevant erfaring. Etter Adopsjonsforums syn vil et organ tilsvarende dagens Faglig utvalg inneha denne nødvendige kompetansen, og dette organet bør derfor ha en besluttende og ikke bare rådgivende funksjon.

- **Hentereise, adopsjon og etter hjemkomst**

Når 17c-erklæring er sendt til utenlandsk myndighet / domstol skal adopsjonsforeningen bistå familien med reisen og de formelle prosesser i utlandet. Etter hjemkomst skal foreningen skaffe til veie nødvendige dokumenter fra familien og som bekrefter at adopsjonen er gjennomført i tråd med lover og regler og Haag-konvensjonens krav for de land dette er relevant. Dokumentasjonen skal ved behov oversettes før den sendes til Bufdir. Dette er i tråd med dagens praksis og er ikke kontroversielt.

2) Kommentarer til lovforslaget

Kapittel 1: Adopsjonslovens formålsbestemmelse

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å gi barn en trygg oppvekst ved å etablere varige, rettslige bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre gjennom adopsjon.

Ved adopsjon av personer som er fylt 18 år er formålet med loven å bekrefte rettslig eksisterende bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre.

Adopsjonsforum mener det er fornuftig å ha en egen formålsbestemmelse i lovteksten, og støtter betraktningene adopsjonslovutvalget har gjort i denne forbindelse.

Kapittel 2: Generelle vilkår for adopsjon og forhåndssamtykke

§ 3. Hensynet til barnets beste

Barnets beste skal være det overordnede hensynet når adopsjonssaker skal avgjøres. En søknad om å adoptere og om forhåndssamtykke til å adoptere kan bare innvilges når det er klart sannsynlig at adopsjonen vil bli til barnets beste.

Adopsjonsforum **støtter** dette. En adopsjon er et tiltak som både har varig karakter og som er svært inngripende, og barnets beste må derfor være det primære hensyn.

§ 4. Grunnleggende krav til adopsjonssøkeren

Bare en søker som har forutsetninger for å være en god omsorgsperson for barnet, og som ønsker å oppfostre barnet eller har oppfostret det, kan adoptere eller gis forhåndssamtykke til å adoptere.

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal kreve fremleggelse av uttømmende politiattest ved behandling av søknad om adopsjon og forhåndssamtykke. Departementet kan i forskrift fastsette vilkår for adopsjon og for forhåndssamtykke til å adoptere.

Det kan blant annet fastsettes krav til søkerens alder, helse, vandel, økonomi, bolig, deltakelse på adopsjonsforberedende kurs og krav om hvor lenge to søkere skal ha levd sammen.

Forskriften kan sette forskjellige krav til forskjellige adopsjonstyper.

Adopsjonsforum **støtter** at det nedfelles noen konkrete krav i loven, og at man i forskrifts form regulerer de mer detaljerte kravene. Imidlertid skulle vi gjerne sett at den langvarige praksisen om å tillegge «personlig egnethet» betydning i prosessen også ble lovfestet. Etter vår oppfatning er dette et moment som tillegges mindre vekt i dette forslaget enn det man har sett i tidligere praksis.

Gjeldende rett stiller krav til at de som søker om adopsjon er over 25 år, gift (fra 1. oktober 2014 også samboere) i en viss varighet, har god fysisk og psykisk helse, og stabil økonomi. I praksis kreves også god vandel, mens det ikke er spesielle krav til bolig eller holdning til f.eks. rus.

Det står lite omtalt i regelverket, men det legges i praksis vekt på egnethet i form av personlige egenskaper, holdninger og motivasjon for adopsjon. For enslige søkere stilles særlige krav.

Etter en lovendring våren 2014 er det også kommet inn krav om adopsjonsforberedende kurs. Kapasiteten for å holde kurs må være god, slik at kursene i seg selv ikke skaper unødig ventetid for søkerne. Adopsjonsforum ser det som hensiktsmessig at søkerne kan gjennomføre adopsjonsforberedende kurs parallelt med at de utredes. Vi forutsetter at tilbudet må kunne dekke etterspørselen til enhver tid.

Adopsjonslovutvalget foreslår at kravene til forhåndssamtykke i all hovedsak videreføres som i dag. Om vilkår for forhåndssamtykke til adopsjon fra utlandet, viser de til forslaget om en generell hjemmel til å fastsette krav til søkere i forskrift.

En ny forskrift basert på gjeldende adopsjonslov er allerede vedtatt. Det skal bare gis forhåndssamtykke til søkere med muligheter for å kunne ivareta barnet i hele dets oppvekstperiode. Det legges vekt på:

- Personlige egenskaper og motivasjon
- Fysisk og psykisk helse
- Forutsetninger for å takle omsorgsoppgaver i tilstrekkelig tid fremover
- Familiesituasjonen
- Familiens økonomi
- Boligstandard og bomiljø
- Vandel

Selv om det ikke fastslås en klar øvre aldersgrense for adopsjon, gis det gjennom forskriftene mulighet til å være restriktive i forhold til alder ved å si «Bare adopsjonssøkere med muligheter for å kunne ivareta barnet i hele dets oppvekstperiode kan gis forhåndssamtykke» (vår understreking). Det er vanskelig å gi noen garanti for noens helse 15-20 år fram i tid, og det kan da åpnes for en svært restriktiv praksis når det gjelder søkeres alder.

Adopsjonsforum vil understreke at aldersforskjell mellom foreldre og barn som hovedregel ikke bør være over 45 år, men at man også bør ta noe hensyn til regler i samarbeidsland som varierer når det gjelder alderskrav.

Vi vil understreke at det først og fremst er **personlig egnethet** som avgjør om søkerne blir gode adoptivforeldre, og at det er en helhetsvurdering som må gjøres. Manglende utdanning, et utdanningsløp som ikke omfatter kontakt med barn eller lignende kan ikke være til hinder for å adoptere i seg selv. Motivasjon, egnethet, evne til å sette seg inn i barnets behov, empati og andre egenskaper er vel så viktig som formell utdanning.

§ 5. Krav om ekteskap og samboerskap

Bare ektefeller og samboere kan adoptere sammen. Med samboere menes to personer som bor sammen i et stabilt og ekteskapslignende forhold. En søker som er gift eller samboende kan bare adoptere sammen med ektefellen eller samboeren.

Adopsjonsforum **støtter** dette. Vi mener stabile familieforhold er svært viktig for barn som blir adoptert.

§ 10. Forbud mot vederlag

Det er ikke tillatt å gi løfte om eller å gi vederlag eller noen annen ytelse for å prøve å påvirke en person som skal samtykke til en adopsjon eller uttale seg om en søknad om å adoptere eller å få forhåndssamtykke.

Adopsjonsforum **støtter** dette.

Haagkonvensjonen har et lignende krav nedfelt. Vi antar at man i noen tilfeller uansett kan straffes under annen lovgivning dersom man skulle prøve å gi slike vederlag – enten som privatperson eller som organisasjon, men vi ser like fullt på det som hensiktsmessig å lovfeste et slikt forbud også i adopsjonsloven. Eksemplene Adopsjonslovutvalget gir i kapittel 6.7.4 for å trekke grensene er også gode og representative etter vår mening.

Kapittel 4. Internasjonal adopsjon

§ 17. Haagkonvensjonen og sentralmyndighet

Bestemmelsene i kapittel 4 skal gjennomføre Norges forpliktelser etter Haagkonvensjonen 29. mai 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner. Ved internasjonale adopsjoner skal loven så langt som mulig tolkes i samsvar med Haagkonvensjonen. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet er Norges sentralmyndighet etter Haagkonvensjonen. Direktoratet kan delegere sine oppgaver som sentralmyndighet til andre offentlige organer og til organisasjoner som har tillatelser etter §§ 33 og 34.

Adopsjonsforum **støtter** dette.

Vi har imidlertid knyttet noen kommentarer til oppgaver som blir delegert videre. For ytterligere informasjon om dette, se senere i vårt høringsvar.

§ 18. Forhåndssamtykke til internasjonal adopsjon

En person som er bosatt i Norge, kan ikke adoptere et barn fra utlandet uten forhåndssamtykke. En søker kan gis forhåndssamtykke til adopsjon av ett barn eller ett søskenpar mellom 0 og 5 år.

Adopsjonsforum **støtter** dette.

Adopsjonslovutvalget foreslår at godkjenningsrammen for forhåndssamtykke settes til barn fra 0 opptil 5 år (inkludert ett søskenpar under 5 år). De mener at én godkjenningsramme vil være det mest hensiktsmessige, og ikke to som i dag. Adopsjonslovutvalget mener at de egenskapene som adopsjonssøkere må ha for å adoptere et barn mellom 0 – 3 år, ikke i vesentlig grad bør skille seg fra egenskapene som er nødvendige for adoptivforeldrene som adopterer et barn mellom 3 og 5 år.

I gjeldende rett definerer norske myndigheter barn med spesiell støtte som barn over fem år, to søsken hvor den ene er over fem år gammel, tre eller flere søsken og barn med ekstra utfordringer i forhold til fysisk eller psykisk helse.

Adopsjonslovutvalget trekker frem skolestart som et viktig moment for å begrense rammen for forhåndsgodkjenning til 5 år. Men som utvalget selv trekker frem, viser **Guide to Good Practice** at man vanligvis sier at barn over 7 år blir betegnet som barn med spesielle utfordringer, eller barn som har behov for spesiell støtte.

I følge Guide to Good Practice 2008 (avsnitt 386) kan barn som er fysisk eller psykisk syke, som har atferdsvansker eller har opplevd traume, barn som er eldre (vanligvis over sju år) eller barn i en søskenflokk, betegnes som «children with special needs».
(NOU 2014:9, side 182)

I dagens vedtatte forskrift § 7 om krav til søkere når eldre barn og søsken adopteres, stilles det ved adopsjon av barn i alderen fra tre til fylte fem år eller søskenpar hvor begge er yngre enn fem år, krav om at søkerne må være egnet for et slikt omsorgsansvar. I vurderingen skal det særlig legges vekt på søkerens innsikt i eldre adoptivbarns behov og søkerens erfaring med og kunnskap om barn.

Adopsjonsforum er enig med adopsjonslovutvalgets argument om at det bør kunne gis forhåndssamtykke 0-5 år og at det ikke må være et skille og egne krav for barn i alder 3-5 år slik de nylig vedtatte forskriftene beskriver. Det er søkerens personlige egnethet og motivasjon som her er mer avgjørende enn formelle krav om erfaring med og kunnskap om barn. Vi opplever at ekstra krav til de som vil adoptere barn mellom 3-5 år er en generell innskjerping i forhold til tidligere års praksis. Dermed

går norsk regelverk og praksis motsatt vei behovet samarbeidslandene har for å finne flere egnede familier til større barn.

Selv om man som nevnt internasjonalt har andre definisjoner av barn med spesielle behov, finner Adopsjonsforum, etter en helhetsvurdering, at en aldersramme på 0-5 år er hensiktsmessig.

Adopsjonsforum støttet i sin tid Hove-utvalgets forslag om «utvidet forhånds-samtykke» der søkerne kunne bli forhåndsgodkjent til å adoptere barn med behov for spesiell støtte ut fra visse kriterier (15.3.2). Vi konstaterer dessverre at adopsjonslovutvalget mener det verken er mulig eller hensiktsmessig å innføre en slik praksis.

Det er ikke realistisk at man kan finne egnede foreldre til alle barn som trenger en familie, men regelverket bør i utgangspunktet ikke hindre at denne muligheten for barnet blir undersøkt. Det er viktig at barn ikke diskrimineres ut fra alder eller helsestatus dersom de ellers er aktuelle for internasjonal adopsjon.

Adopsjonsforum er derfor uenig i Adopsjonslovutvalgets forslag om at søkerne ikke skal kunne få forhåndsgodkjenning for barn med behov for spesiell støtte, og flere andre land har en slik godkjenningsspraksis. Vår erfaring er at mange søkere har satt seg godt inn i hvilke utfordringer en slik adopsjon kan ha, og at noen også starter adopsjonsprosessen med å være helt åpne for å kunne adoptere barn som trenger ekstra støtte. Dersom dette gjelder diagnoser som f.eks. kan håndteres relativt enkelt med kirurgiske / ortopediske hjelpemidler har søkerne ofte satt seg grundig inn i hva slike diagnoser krever av oppfølging / behandling. I slike tilfeller bør det være mulig å foreta en utredning og vurdering av søkerens egnethet for adopsjon av barn med behov for spesiell støtte.

Det vurderes som urimelig at Bufetat i slike tilfeller ikke kan ta en vurdering av søkerens egnethet for adopsjon av barn med konkrete spesielle behov, og gi en forhåndsgodkjenning for dette. Det er bedre at søkerens refleksjoner rundt dette skjer i grundige samtaler med søkerne når de utredes ansikt til ansikt, framfor at dette kun skal gjøres skriftlig overfor et utvalg etter matchingen.

Adopsjonsforum er kritisk til at søkerens barneerfaring og formalkompetanse skal være av tungtveiende betydning for hvorvidt søkere godkjennes for adopsjon av barn med behov for spesiell støtte. For mange søkere er dette en modningsprosess, og der søkerne ønsker å bli utredet for dette på et senere tidspunkt i prosessen, bør det være mulig å få en ekstra vurdering og godkjenning fra Bufetat. Denne tilleggsgodkjenningen kan deretter ettersendes til det aktuelle samarbeidslandet.

Vi mener at en slik forhåndsgodkjenning er en bedre ordning ut fra barnets perspektiv. Adopsjonsprosessen vil da kunne gå raskere enn dersom sakene må fremlegges til det rådgivende / besluttede utvalget. Fremgangsmåten er både tids- og arbeidsbesparende.

Adopsjonslovutvalget foreslår at departementet kan forskriftsfeste momenter som bør vurderes ved adopsjon av barn med behov for spesiell støtte. Vi mener at det dermed også bør være mulig å forskriftsfeste hvilke momenter som bør vurderes ved forhåndsgodkjenning av adopsjon av barn med slike behov. Det bør fokuseres på søkerens personlige egenskaper og motivasjon og om de har reflektert grundig over ulike sider ved å ta på seg en krevende foreldreoppgave.

Når en matching foreligger skal det uansett gjøres en vurdering av den konkrete tildelingen, for å vurdere om denne ligger innenfor det gitte forhåndssamtykket. Er det tvil om dette, må saken behandles i det foreslåtte utvalget som etter vår mening bør beslutte – ikke bare anbefale – om adopsjonsprosessen kan gå videre.

§ 19. Avgjørelsesmyndigheten ved søknad om forhåndssamtykke til internasjonal adopsjon

Regionkontorene i Barne-, ungdoms- og familieetaten avgjør søknader om forhåndssamtykke til adopsjon av et barn fra utlandet. Regionkontorene i Barne-, ungdoms- og familieetaten skal utrede søkerne før et vedtak om forhåndssamtykke.

Adopsjonsforum **støtter** dette.

Dette er en videreføring av gjeldende rett, og dermed ikke en realitetsendring. Vi vil likevel knytte noen kommentarer til dette forslaget.

I en årrekke har dette ansvaret vært desentralisert, og norske adoptivsøkere har derfor blitt ulikt behandlet både med tanke på kvalitet på rapporter og på tid. Vi har flere eksempler på at søkere har måttet vente i over 12 måneder på i det hele tatt å få påbegynt behandlingen av søknaden sin. Når dette ansvaret skal legges på Bufetat region har vi grunn til å tro og forvente at både behandlingen blir mer konform og korrekt og at tidsbruken faller.

Det må forventes at behandlingstiden er rimelig og at forvaltningsloven følges på dette området. Et profesjonelt system innenfor samme Bufetat bør derfor kunne ta imot søknader, vurdere søkerne og ta en avgjørelse innenfor en anbefalt tidsramme som vi foreslår satt til 9 måneder.

§ 20. Adopsjon av barn som er bosatt i utlandet

Et barn som er bosatt i utlandet, kan bare adopteres gjennom en organisasjon som har tillatelse til å drive med adopsjonsformidling etter § 33, og som har tillatelse til å formidle barn fra særskilt angitte land etter § 34.

Adopsjonsforum **støtter** dette.

Hovedregelen om at adopsjon av barn bosatt i utlandet bør skje gjennom en organisasjon må opprettholdes. Internasjonal erfaring viser at både såkalte «private»

og «uavhengige» adopsjoner medfører større risiko for feil og uetisk praksis. Familier som ønsker å adoptere på denne måten vil ofte ikke ha tilstrekkelig innsyn i og erfaring med lover og regler i de aktuelle landene. Da kan de lett bli villedet til å gjennomføre en prosess på en måte som er i strid med internasjonale og nasjonale lover og regler eller etiske standarder.

Akkrediterte organisasjoner forutsettes å ha tilstrekkelig erfaring, kompetanse og etisk standard til å gjennomføre prosessen i samsvar med barnets grunnleggende interesser.

De unntak som beskrives med «spesiell tilknytning» til land må ikke tolkes så liberalt at utenlandske statsborgere bosatt i Norge lett kan unngå domisilprinsippet i lovverket.

§ 22. Tildeling av barn fra utlandet

Barnets opprinnelsesland tildeler barn til en søker som har fått forhåndssamtykke til å adoptere. Tildelingen skal godkjennes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Ved godkjenningen skal det vurderes om barnet har behov for spesiell støtte, og i så fall skal direktoratet innhente en uttalelse fra Det rådgivende utvalget for adopsjonssaker. Uttalelsen skal tillegges stor vekt ved avgjørelsen om godkjenning.

Adopsjonsforum **støtter ikke** dette.

Hove-utvalget påpekte at etter Haagkonvensjonen artikkel 17 c, skal sentralmyndigheten utstede en separat erklæring om at adopsjonen kan foretas etter at adopsjonssøkerne er tildelt et barn fra utlandet. Hove-utvalget foreslo at det nedfelles i lovgivning at det er sentralmyndigheten som har ansvar for å utstede en erklæring etter artikkel 17c.

Adopsjonslovutvalget foreslår at Bufdir vurderer opprinnelseslandenes tildelinger av foreldre til barn bosatt i utlandet. Utvalget mener at Bufdir også bør ha ansvar for at det utstedes artikkel 17c) erklæring etter Haag-konvensjonen. Utvalget mener at dette er en oppgave som ikke bør delegeres til adopsjonsforeningene.

Adopsjonsforum **er uenig** i en slik foreslått praksis. Ulike land har ulike rutiner og frister i samband med forespørsler av barn. Vår erfaring gjennom flere tiår med adopsjon er at i mange tilfeller er tidsfristene som gis av samarbeidslandene **svært** korte.

Dette er også Adopsjonslovutvalget klar over. I NOU 2014:9, kapittel 29 (side 402) skriver Adopsjonslovutvalget:

«Disse sakene vil ofte haste fordi adopsjonsprosessen pågår i opprinnelseslandet, og direktoratet må organisere saksbehandlingen slik at sakene kan avgjøres med tilbørlig hurtighet.»

Etter vår oppfatning vil ikke den foreslåtte praksisendringen være hensiktsmessig.

Mye av dokumentasjonen kommer på andre språk enn engelsk og norsk – bl.a. kommer det mye på spansk og fransk, som det ikke forventes at norske adopsjonsmyndigheter behersker. Oversettelse må skje svært raskt, og her har organisasjonene raske, gode rutiner og ressurser til å få gjort arbeidet umiddelbart. Både delvis fordi man har bygget opp språkkompetanse i organisasjonene og fordi man helt tydelig prioriterer disse sakene.

I utlandet setter domstoler eller myndigheter ofte korte frister for å bekrefte en adopsjonssak tilbake. I enkelte land er fristene svært korte – ned mot ei uke. Vi kan vanskelig se for oss at norsk adopsjonsforvaltning kan motta dokumenter, få dem registrert / oversatt / vurdert, varsle familiene (eventuelt be dem søke Faglig Utvalg) osv. med de korte fristene som gjelder, og tror en slik regelendring vil medføre at norske foreldre kommer til å miste konkrete tildelinger.

I tillegg frykter vi at dersom man velger å legge dette ansvaret på myndighetene vil man i praksis stenge muligheten for flere både eksisterende og potensielle samarbeidsland, inkludert f.eks. Peru og Sri Lanka for vår forening og også for andre land der andre foreninger arbeider.

I tillegg må det etableres egne ekstra rutiner der forespørselen om barn skal behandles i et rådgivende organ / Faglig Utvalg før 17c-erklæring kan avgis.

Vi finner det også urimelig om det ikke er noen mulighet for å påklage en avgjørelse i saker der kun en familie er vurdert av det rådgivende utvalget / Bufdir. Enkelte ganger er det i slike prosesser kommet fram behov for tilleggsopplysninger for å belyse saken og det ville være uheldig om det ikke finnes noen klageadgang eller mulighet for en ekstra vurdering.

§ 23. Det rådgivende utvalget for adopsjonssaker

Departementet oppnevner Det rådgivende utvalget for adopsjonssaker. Utvalget skal bistå Barne-, ungdoms- og familieetaten når etaten vurderer søknader om å adoptere spedbarn etter § 14 og tildelinger av barn fra utlandet etter § 22.

Adopsjonsforum **støtter ikke** dette.

Vi mener at utvalget bør være et besluttsende organ med tilstrekkelig faglig kompetanse og erfaring. Det er et unødvendig mellomledd at saken så deretter skal behandles videre og godkjennes av Bufetat / Bufdir.

Kapittel 6. Støtte etter adopsjon

§ 29. Oppfølging i 3 år etter en adopsjon

En familie som har adoptert et barn fra utlandet har inntil 3 år etter barnets ankomst rett til å bli fulgt opp av rådgivere med særlig kunnskap om adopsjon og terapeutisk erfaring.

Adopsjonsforum **støtter** dette forslaget.

Norge har et betydelig ansvar for barna som blir adoptert også etter at de har kommet til Norge. 7. mai 2013 overleverte to adopsjonsforeninger rapporten "Utredning av kompetansesenter for adopsjon" til Barne-, likestillings- og integreringsdepartementet. Den viste at det var et sterkt behov for et kompetansesenter for best mulig å støtte opp under adoptivfamilier. Adopsjonslovutvalget har ikke kommet frem til at et slikt senter er riktig løsning, men samtidig adresserer man utfordringene på en god måte.

Det er også verdt å merke seg at dette er et ansvar adopsjonsforeningene i lengre tid har tatt, noe Adopsjonslovutvalget også påpeker (NOU 2014:9, side 405):
«Oppfølging fra det offentlige side er særlig viktig når adopsjonsorganisasjonene bygger ned sin rådgivningstjeneste.»

Vi viser også til vår rapport fra 2013 når det gjelder hva som bør legges i et kompetansesenter, eller hvilke utfordringer som oftest bør adresseres.

§ 30. Oppfølgingsrapporter etter krav fra barnets opprinnelsesland
Krever myndighetene i et adoptiobarns opprinnelsesland oppfølgingsrapporter om barnets situasjon i Norge, har Barne-, ungdoms- og familieetaten ansvar for å utarbeide slike rapporter i inntil 3 år etter barnets ankomst.

Adopsjonsforum **støtter** dette forslaget, da det vil gi norske myndigheter et tydelig ansvar for oppfølging i tråd med Haag-konvensjonens artikkel 9 C.

Hove-utvalget mente at når norske myndigheter gir formidlingstillatelse til virksomhet i et land som krever oppfølgingsrapporter, har norske myndigheter en plikt til å bistå ved utarbeidelsen av slike rapporter. Utvalget mente at plikten med å bistå i en bestemt periode må hjemles i lov eller forskrift. Dagens forskrifter sier ikke noe om oppfølgingsrapporter.

I de tilfeller hvor opprinnelsesstaten krever oppfølgingsrapporter fra offentlige myndigheter, er **Adopsjonslovutvalget** enig med Hove-utvalget i at slike rapporter bør være et offentlig ansvar. De foreslår derfor at adopsjonsloven fastsetter at Bufetat har ansvaret for oppfølgingsrapporter, noe som innebærer at Bufdir vil få det overordnede ansvaret for dette arbeidet. Ansvaret gjelder dersom opprinnelsesstaten stiller krav om oppfølgingsrapporter fra offentlig myndighet, og gjelder uavhengig av om kravet knytter seg til å gi adopsjonsorganisasjoner formidlingstillatelse der eller ikke.

Adopsjonslovutvalget foreslår at Bufetat under ett får hjemmel i adopsjonsloven til å innhente opplysninger fra kommunale instanser som er nødvendig for å utarbeide oppfølgingsrapporter.

Vi har i mange år uttrykt ønske om at myndighetene får en rolle i dette arbeidet, som for noen land er svært krevende. Ved at det gis lovhjemmel for dette kan vi bedre ivareta krav fra utenlandske myndigheter om nødvendig rapportering.

Samtidig vil vi påpeke at samarbeidsland kan kreve oppfølgingsrapporter ut over de omtalte 3 år. Ifølge Adopsjonslovutvalget skal ikke adopsjonsmyndighetene pålegges ansvar for oppfølgingsrapportene etter at det har gått tre år. Vi skulle gjerne sett at ansvaret ble utvidet til å samsvare med kravene til de ulike samarbeidslandene Norge har.

§ 31. Økonomisk støtte

En familie som har adoptert et barn fra utlandet gjennom en adopsjonsorganisasjon, har krav på adopsjonsstøtte tilsvarende grunnbeløpet i folketrygden (1G).

Adopsjonsforum **støtter** dette forslaget.

I forbindelse med forhandlingene rundt Statsbudsjettet 2015 ble adopsjonsstøtten justert opp til 1G. Vi mener dette er et veldig godt grep for ikke å ekskludere ellers gode foreldre fra å adoptere, og hilser forslaget om å lovfeste støtten velkommen.

Kapittel 7. Adopsjonsformidling av barn fra utlandet

§ 32. Forbud mot adopsjonsformidling

Det er forbudt for privatpersoner å drive adopsjonsformidling. Organisasjoner kan drive adopsjonsformidling bare etter tillatelse fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Adopsjonsforum **støtter** dette.

§ 33. Tillatelse til å drive adopsjonsformidling (driftstillatelse)

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet kan gi organisasjoner en tidsbegrenset tillatelse til å drive adopsjonsformidling. Det kan bare gis tillatelse til organisasjoner som

- a) har adopsjonsformidling som hovedformål*
- b) arbeider for barnets beste*
- c) er ledet av og bemannet med personer som er kvalifisert til å arbeide med internasjonale adopsjoner*
- d) ikke har økonomisk vinning som formål.*

§ 34. Tillatelse til adopsjonsformidling fra enkeltland (formidlingstillatelse)

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet kan bare gi organisasjoner som har tillatelse etter § 33, særskilt tillatelse til å formidle barn fra enkeltland. En tillatelse gis på vilkår om at organisasjonen også får tillatelse fra hvert enkelt land til å formidle adopsjoner der.

§ 35. Forbud mot urettmessig vederlag ved formidling av adopsjoner

Det er ikke tillatt å gi urettmessig vederlag eller noen annen ytelse for å påvirke organisasjoner, personer i organisasjoner eller andre personer som formidler en adopsjon.

§ 36. Tilsyn med adopsjonsorganisasjoner

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet fører tilsyn med alle sider av adopsjonsorganisasjonens virksomhet og særlig adopsjonsorganisasjonens økonomi, drift, sammensetning og adopsjonsorganisasjonenes informasjon til søkerne.

Adopsjonsforum **støtter** dette.

Adopsjonslovutvalget mener at Bufdir bør ha ansvar for å føre tilsyn med adopsjonsorganisasjonene, og foreslår å lovfeste at tilsyn er en av Bufdirs oppgaver. Adopsjonsforum har ingen motforestillinger mot dette.